

УДК 338.48-53

М.М. Туріяньська, д.е.н., проф.

(Донецький інститут туристичного бізнесу)

КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ

У статті обґрунтовано концепцію розвитку територіальних рекреаційних систем (TRC).

Ключові слова: концепція, територіально-рекреаційна система, розвиток.

В статье обоснована концепция развития территориальных рекреационных систем (TRC).

Ключевые слова: концепция, территориально-рекреационная система, развитие.

The concept of territorial recreation systems is described in the article (TRS).

Keywords: concept, territorial-recreation system development.

Постановка проблеми. У період трансформації економіки та її реформування одним з найважливіших моментів є вибір стратегічних цілей і формування основних принципів, що забезпечують їхнє досягнення. Традиційно це подається у вигляді концепцій [1, с. 886].

Важливою формою організації рекреаційної діяльності на певній території та максимального її рекреаційного освоєння є територіально-рекреаційна система (TRC). Концептуальні основи розвитку TRC передбачають стратегію дій при її формуванні та комплекс ідей і принципів, що дають цілісне уявлення про TRC і мають бути спрямовані на забезпечення в регіоні та в цілому в країні відповідного правового, організаційного й економічного середовища.

Проведений аналіз функціонування TRC і дослідження принципів їхнього формування вказують на розбіжність і неузгодженість у підходах до розуміння економічної сутності й структури рекреаційної діяльності та визначаються поліваріантністю методологічних підходів серед вчених і практиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування й функціонування TRC мають передбачати забезпечення сталого розвитку сфери рекреації та туризму як засобу економічного зростання й соціальної інтеграції та суттєве підвищення економічних, соціальних й екологічних стандартів життя мешканців конкретного регіону.

У своїх працях такі науковці, як П. Гудзь [2], В. Данильчук [3], У. Ізард [4], В. Кифяк [5], В. Нудельман [6], Т. Ткаченко [7], С. Цьохла [8], визначають принципи формування TRC, чинники впливу на процеси її створення, виокремлюють регіональні особливості, пропонують системні підходи до формування рекреаційно-туристичних утворень і визначають якість туристичних послуг. Але відсутні наукові роботи, в яких основна увага приділялась би конкретно концепції розвитку TRC. *Метою* статті є обґрунтування такої концепції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концептуальні підходи до розробки стратегії розвитку сфери рекреації та туризму в Україні передбачають певну систему поглядів на цю сферу, яка може кардинально вплинути на подальший її розвиток.

Для розробки концепції розвитку TRC необхідно користуватися базовими принципами на основі системного підходу.

Концептуальні основи розвитку TRC передбачають:

- 1) визначення мети й завдання;
- 2) характеристику районів перспективного рекреаційного освоєння;
- 3) визначення проблем, що стримують рекреаційний розвиток регіону;
- 4) потенціал розвитку рекреації й туризму;
- 5) визначення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз;

- 6) визначення рекреаційно-туристичних зон, територій, об'єктів;
 - 7) аналіз стану й тенденції розвитку рекреації та туризму;
 - 8) визначення пріоритетних видів рекреації та туризму;
 - 9) економічне обґрунтування розвитку пріоритетних видів рекреації й туризму;
 - 10) ресурсне забезпечення;
 - 11) план першочергових заходів з розвитку рекреаційно-туристичної сфери;
 - 12) визначення етапів і механізмів реалізації;
 - 13) соціально-економічну ефективність;
 - 14) узгодженість з іншими регіональними концепціями та стратегіями;
 - 15) результати наукових, в тому числі моніторингових досліджень процесів розвитку сфери рекреації та туризму і міжсекторної взаємодії;
 - 16) розробку прогнозних моделей та їхнє активне використання в практичній діяльності рекреаційно-туристичних підприємств, державних структур і суспільного сектора;
 - 17) новітні технології та найбільш ефективні види інновацій у рекреаційно-туристичній сфері (продуктові, технологічні, ринкові, організаційні);
 - 18) міжнародний досвід формування й розвитку ТРС.
- На рисунку надано схему формування концепції розвитку ТРС.

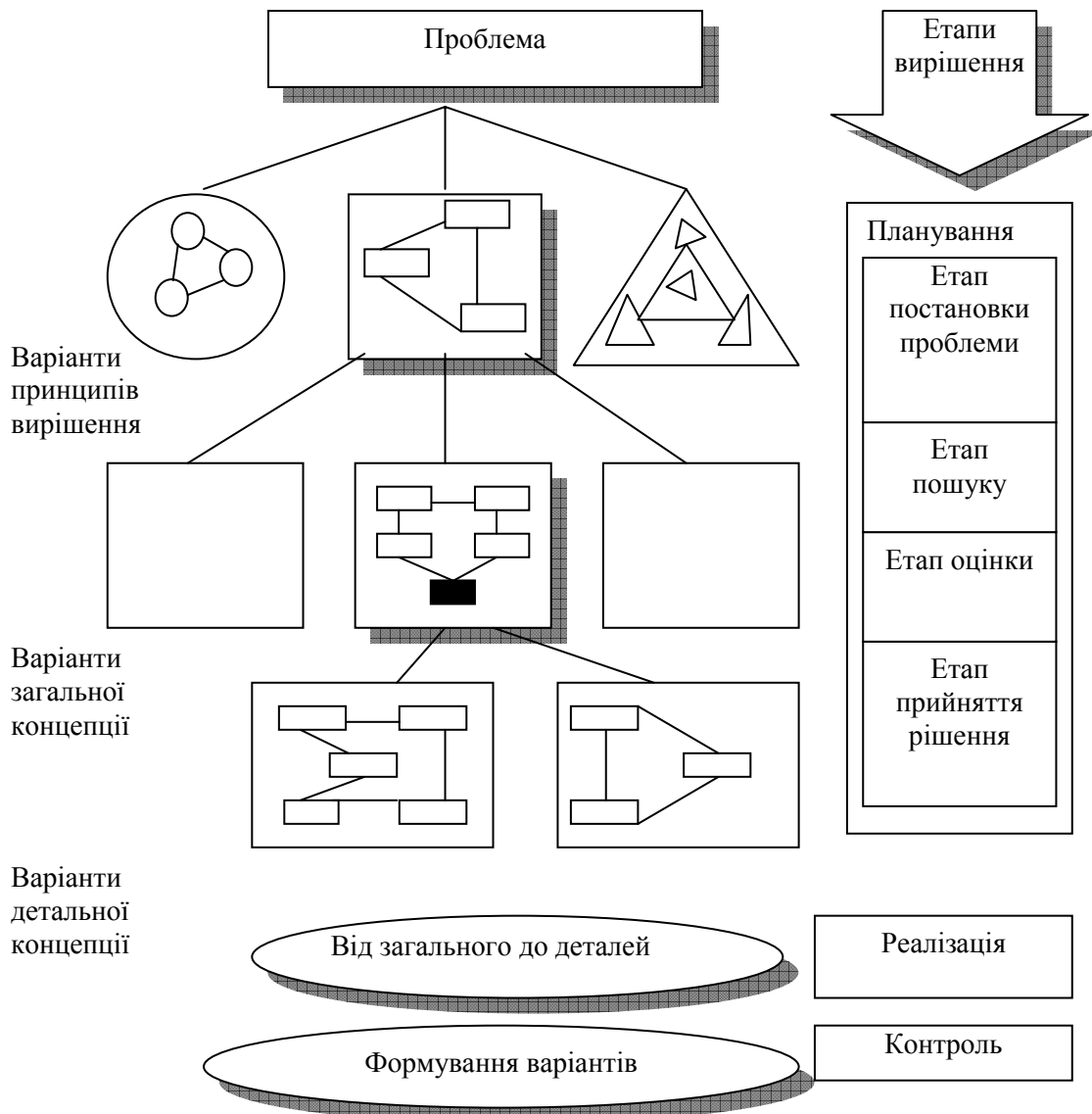

Схема формування концепції розвитку ТРС

Теоретичні підходи до формування концепції розвитку ТРС повинні враховувати на різних ієрархічних рівнях різноманітні цільові установки, пріоритети й умови оптимізації рекреаційних територіальних утворень. На рівні країни найбільш важливе ранжирування з цінності рекреаційних ресурсів, встановлення режимів, що забезпечують охорону й раціональне використання найбільш цінних рекреаційних територій. На рівні регіонів пріоритетним є забезпечення балансу ресурсів і потреб населення регіону в місцях тривалого й короткочасного відпочинку. На рівні окремих поселень найбільш важливим є створення місць масового відпочинку жителів поблизу місць їхнього мешкання. Відповідно ведеться формування територіальних рекреаційних систем національного, регіонального й місцевого значення.

Концептуальні засади розвитку сфери рекреації та туризму в регіоні і формування ТРС повинні базуватися на дослідженнях таких структурних етапів:

I. Тенденції соціально-економічного розвитку регіону. Тенденції розвитку рекреаційно-туристичної сфери.

II. Основні підсумки економічних і соціальних перетворень (2005-2008 рр.). Місце й роль сфери рекреації та туризму в соціально-економічному розвитку регіону.

III. Стратегічні пріоритети. Забезпечення сталого економічного зростання. Створення перед умов для розвитку ТРС. Виділення пріоритетних напрямів розвитку рекреації й затвердження інноваційної моделі їхнього розвитку. Соціальна переорієнтація рекреаційної політики.

IV. Етапи рекреаційно-туристичних перетворень і кількісні параметри зростання.

V. Інституційні перетворення у сфері рекреації та туризму. Підвищення дієздатності державних органів влади у сфері рекреації та туризму. Адміністративне реформування. Створення управління з питань розвитку рекреації та туризму на рівні регіону та підпорядкування йому всіх структурних підрозділів органів місцевого самоврядування, що мають відношення до сфери рекреації та туризму. Подолання тінізації у сфері рекреації. Інституювання ринкових механізмів. Формування ефективного конкурентного середовища. Державна підтримка малого підприємництва у сфері рекреації.

VI. Стратегія розвитку внутрішнього ринку сфери рекреації та туризму. Формування внутрішнього ринку рекреації та туризму. Механізми захисту внутрішнього ринку туризму. Модернізація туристичної та рекреаційної сфер.

VII. Стратегія розвитку міжнародного туризму. Нові підходи у відносинах з міжнародними туристичними інституціями. Активний розвиток транскордонного співробітництва у сфері рекреації. Оптимізація туристичних відносин з туристичними підприємствами країн ЄС.

VIII. Інвестиційна й структурно-інноваційна політика. Формування інвестиційного потенціалу сфери. Розвиток загальної та рекреаційної інфраструктури. Підготовка кадрового потенціалу – основа стратегії структурно-інноваційного розвитку. Формування й підтримка активної регіональної політики у сфері рекреації та туризму.

IX. Економічна й екологічна безпека рекреаційної та туристичної діяльності.

Висновки. В основі формування концепції розвитку територіально-рекреаційних систем мають лежати не тільки забезпеченість рекреаційними ресурсами, розвинутою інфраструктурою, висококваліфікованим персоналом і системою управління, але й потреби споживачів у якісному рекреаційному продукті та високий прогнозований попит на рекреаційне та туристичне обслуговування в перспективі. Збільшення рекреаційних територій може відбуватися за рахунок екологічно чистих районів у межах сформованих транскордонних і національних природних територіальних утворень, що охороняються.

Список використаних джерел

1. **Новий** тлумачний словник української мови: в 3 т. / укл.: В.В. Яременко, О. Сліпушко. – К.: Аконіт, 2004. – 926 с.
2. **Гудзь П.В.** Економічні проблеми розвитку курортно-рекреаційних територій / П.В. Гудзь. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток», Лтд, 2001. – 268 с.
3. **Методология** оценки рекреационных территорий / В.Ф. Данильчук, Г.М. Алейникова, А.Я. Бовсуновская, С.Н. Голубничая. – Донецк, 2003. – 196 с.
4. **Изард У.** Методы регионального анализа: введение в науку о регионах / У. Изард; пер. с англ. – М.: Прогресс, 1966. – 660 с.
5. **Кифяк В.Ф.** Теоретичні питання аналізу вихідних умов формування і класифікації територіально-рекреаційних систем / В.Ф. Кифяк // Науковий вісник ЧТЕІ КНЕУ. Економічні науки. – Чернівці, 2007. – № 1. – С. 112-117.
6. **Нудельман В.** Розробка стратегії розвитку територіальної громади: загальні засади методики / В. Нудельман, І. Санжаровський. – К.: Дата Банк Україна, 2002. – 231 с.
7. **Ткаченко Т.І.** Сталый розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу / Т.І. Ткаченко. – К., 2006. – 536 с.
8. **Цьохла С.Ю.** Сутність соціально-орієнтованої рекреаційної діяльності й проблеми її розвитку / С.Ю. Цьохла // Економіка та держава. – 2008. – № 1. – С. 21-23.

© **М.М. Туріянська**

Надійшла до редакції 28.11.2012